

Answering
tomorrow's
challenges
today

Toetsing investeringsplannen TenneT en GTS

In opdracht van het ministerie van
Economische Zaken en Klimaat

Rotterdam, 21 maart 2024

Toetsing investeringsplannen TenneT en GTS

In opdracht van het ministerie van
Economische Zaken en Klimaat

Rotterdam, 21 maart 2024

Michel Briene
Kurt Kreulen
Sjoerd Buizert

Projectnummer: BRI/NZ 1005508rap

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	7
1.1 Toets investeringsplannen in Elektriciteitswet 1998 en Gaswet.....	7
1.2 Vraagstelling.....	7
1.3 Leeswijzer.....	8
2 Methodiek	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Toetsingskader	9
2.3 Onderzoeksproces	10
3 Investeringsplan TenneT	12
3.1 Inleiding	12
3.2 Opzet en invulling investeringsplan	12
3.3 Consultatieproces.....	13
3.4 Inspelen op ontwikkelingen in de energiemarkt.....	14
3.5 Specifieke aandachtspunten toetsingskader	17
4 Investeringsplan Gasunie Transport Services (GTS)	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Opzet en invulling investeringsplan	18
4.3 Consultatieproces.....	19
4.4 Inspelen op ontwikkelingen in de energiemarkt.....	20
5 Conclusies	23

Samenvatting

Aanleiding

De beheerders van het landelijke transportnet voor elektriciteit (TenneT) en aardgas (Gas Transport Services, GTS) hebben de verplichting om eens in de 2 jaar een investeringsplan (IP) op te stellen. In de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet is in 2020 opgenomen dat de Autoriteit Consument en Markt (ACM) toetst of een netbeheerder in redelijkheid tot het (ontwerp)investeringsplan heeft kunnen komen.

Daarnaast is opgenomen dat de investeringsplannen van de landelijke netbeheerders eveneens worden getoetst door de minister voor Klimaat en Energie. De toets van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK) is gericht op de vraag of de netbeheerders zich voldoende rekenschap hebben gegeven van ontwikkelingen in de energiemarkt en (specifiek voor elektriciteit) van het actieplan dat EZK ingevolge van artikel 15 van verordening 2019/943 heeft vastgesteld. Op verzoek van het ministerie van EZK heeft Ecorys de toets op de investeringsplannen (IP's) voor 2024 uitgevoerd.

Werkwijze

De centrale vraag van dit onderzoek luidt: *“In hoeverre hebben de landelijke netbeheerders voor elektriciteit en gas voldoende rekening gehouden met ontwikkelingen op de energiemarkt in hun investeringsplannen?”*

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende stappen ondernomen:

- **Doornemen van de IP's:** de IP's zijn doorgenomen en er is gecontroleerd of de netbeheerders hebben voldaan aan de toetsingscriteria.
- **Interviews met stakeholders:** relevante stakeholders zijn geïnterviewd over hun ervaringen met het consultatieproces en het totstandkomingsproces van de IP's, hun visie op de inhoud van de IP's en hun mening over hoe de netbeheerders inspelen op actuele ontwikkelingen op de energiemarkt

Opbouw en toepassing toetsingskader

Het toetsingskader bestaat grofweg uit 3 onderdelen: proces, relevante ontwikkelingen op de energiemarkt en specifieke aandachtspunten. Op hoofdlijnen is het toetsingskader voor TenneT en GTS gelijk.

In de hoofdtekst is per criterium uit het toetsingskader voor TenneT en GTS een nadere beschouwing opgenomen. In deze samenvatting beperken we ons tot de belangrijkste conclusies over de opzet en invulling van de investeringsplannen, het doorlopen consultatieproces en de wijze waarop de ontwikkelingen in de energiemarkt zijn meegenomen.

In het wetsvoorstel Energiewet is de rol van het ministerie van EZK en de ACM in de toetsing van de investeringsplannen aangepast. De Minister krijgt een bredere onderzoekende rol. De ACM behoudt, in lijn met Europese kaders, de formele toetsende rol en betreft daarbij de bevindingen van de Minister¹.

Maatschappelijke context

De toets op de IP's van TenneT en GTS is specifiek gericht op het totstandkomingsproces en de relevante ontwikkelingen op de energiemarkt. De IP's zijn onderdeel van een bredere maatschappelijke context en de netbeheerders zijn onderdeel van een netwerk van partijen met verschillende belangen. De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht voor de IP's vanwege de energietransitie en de (on)mogelijkheden daarbinnen. Stakeholders zien de IP's steeds meer als basis voor discussies over allerlei vraagstukken die spelen op de energiemarkt. Desondanks is de functie van de IP's specifiek gericht op het beschrijven van de investeringen en kan daarin aan een deel van de informatiebehoefte voldoen.

Opzet en invulling investeringsplannen

1. IP's voldoen aan de gestelde inhoudelijk eisen

Aan de opzet en invulling van de IP's worden wettelijke eisen gesteld. Met de voorliggende IP's wordt hieraan voldaan. Bij een nadere beschouwing komt naar voren dat de achterliggende problematiek van beide IP's wezenlijk verschilt. Zo zijn belangrijke thema's binnen de elektriciteitsmarkt de congestieproblematiek en de vertragingen voor netuitbreiding en netaansluiting. Binnen de gasmarkt speelt met name de afbouw van gas naar andere energiedragers en de veranderingen in de gasstromen die aanvankelijk van oost naar west waren gericht en nu zijn verschoven van west naar oost.

2. Beoogd doel en inhoud van de IP's

Uit de gesprekken komt naar voren dat de IP's bij aanvang vooral een functie hebben gehad in het toetsingsproces door ACM. Door recente ontwikkelingen waaronder de versnelde elektrificatie, afbouw en stopzetten van de gasproductie in Nederland en door de oorlog in Oekraïne worden de IP's door stakeholders ook steeds meer gezien als een document waarin de ontwikkelingen en actuele stand van zaken op de gas- en elektriciteitsmarkt worden beschreven. Daarmee hebben de IP's dus ook een bredere functie toegedicht gekregen. Tijdens de gevoerde gesprekken is door sommige partijen aangedragen of dit wenselijk is of wellicht andere instrumenten moeten worden ingezet om beter (en sneller) te kunnen inspelen op de snel veranderende actualiteit.

Consultatieproces

3. Voor opstellen IP's wordt door TenneT en GTS zorgvuldig proces doorlopen

In de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet worden eisen gesteld aan het proces (met bijbehorende doorlooptijden) dat voor het opstellen van de IP's moet worden doorlopen. Op basis van de opgehaalde informatie concluderen wij dat voor het opstellen van de IP's door zowel TenneT als GTS een zorgvuldig proces is doorlopen en is voldaan aan de gestelde procedurele vereisten.

---

1 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A36378>

4. **Ingediende zienswijzen zijn (met een reactie) integraal opgenomen in de IP's**
Als onderdeel van de formele consultatie hebben stakeholders zienswijzen op de IP's ingediend. Deze zienswijzen zijn integraal (als bijlage) opgenomen in de IP's. Per zienswijze is een reactie toegevoegd van de betreffende netbeheerder.
5. **Zienswijzen hebben niet geleid tot structurele aanpassing van de IP's**
Hoewel de ingediende zienswijzen zijn voorzien van een reactie, heeft dit niet geleid tot een structurele aanpassing van de IP's. Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen zijn met name in het IP van TenneT passages toegevoegd ter verduidelijking van gemaakte keuzen en onderbouwingen.
6. **Terugblik op vorige IP's geeft inzicht in voorgenomen investeringen en realisatie**
In de gevoerde gesprekken kwam naar voren dat de ingediende IP's wel een belangrijke functie hebben bij de totstandkoming van de daaropvolgende IP's. Om dit inzichtelijk te maken is zowel in het IP van TenneT en GTS een terugblik opgenomen op de voorgaande IP's uit 2022 met een verklaring van de geconstateerde verschillen en de gevolgen.

Ontwikkelingen op de energiemarkt

7. **In IP's is aandacht voor ontwikkelingen energiemarkt**
Een belangrijk criterium uit het toetsingskader van EZK is de opname van ontwikkelingen binnen de energiemarkt. Op basis van de voorliggende IP's constateren wij dat aan dergelijke ontwikkelingen in beide IP's afdoende aandacht wordt besteed. Deze aandacht blijkt niet alleen uit de opgenomen beschrijvingen op relevant geachte ontwikkelingen, maar ook uit het opnemen van de scenario's die ten grondslag liggen aan de opgestelde IP's. Voor het opstellen van de scenario's is voorafgaand aan het eigenlijke IP een proces doorlopen waarbij stakeholders op verschillende momenten gelegenheid is geboden om input en visie te geven. Omdat de doorlooptijd voor de aanleg van (nieuwe) verbindingen in de praktijk vaak langer is dan 10 jaar heeft TenneT (los van het IP) ook aparte langetermijnvisies opgesteld (waaronder Target Grid) die verder vooruit kijken.

1 Inleiding

1.1 Toets investeringsplannen in Elektriciteitswet 1998 en Gaswet

De netbeheerders van het landelijke transportnet voor elektriciteit (TenneT TSO BV, hierna: TenneT) en gas (Gasunie Transport Services BV, hierna: GTS) hebben de verplichting om eens in de 2 jaar een investeringsplan op te stellen. In het investeringsplan beschrijft de netbeheerder de voortgang en de realisatie van de geplande investeringen, de ontwikkelingen in de energiemarkt en andere ontwikkelingen die van invloed zijn op de inrichting van het net in de vorm van scenario's en de voorgenomen investeringen die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van de wettelijke taken.

In de Elektriciteitswet 1998² en Gaswet³ is in 2020 opgenomen dat de Autoriteit Consument en Markt (ACM) toetst of een netbeheerder in redelijkheid tot het (ontwerp)investeringsplan heeft kunnen komen. Daarnaast is opgenomen dat de investeringsplannen van de landelijke netbeheerders TenneT en GTS eveneens worden getoetst door de minister voor Klimaat en Energie. De toets van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK) is gericht op de vraag of de netbeheerders zich voldoende rekenschap hebben gegeven van ontwikkelingen in de energiemarkt en (specifiek voor elektriciteit) van het actieplan dat EZK in gevolge van artikel 15 van verordening 2019/943 heeft vastgesteld.

1.2 Vraagstelling

EZK heeft Ecorys gevraagd om het door het ministerie opgestelde toetsingskader toe te passen op de investeringsplannen 2024 van TenneT⁴ en GTS⁵. Beide netbeheerders publiceerden eerder investeringsplannen in 2020 en 2022. De centrale onderzoeksvraag die ten grondslag ligt aan het toetsingskader voor de nieuwe investeringsplannen luidt: *“In hoeverre hebben de landelijke netbeheerders voor elektriciteit en gas voldoende rekening gehouden met ontwikkelingen op de energiemarkt in hun investeringsplannen?”*

Het voorliggende rapport wordt door EZK gebruikt voor de formele toets. Als blijkt dat de landelijke netbeheerders onvoldoende rekening hebben gehouden met ontwikkelingen op de energiemarkt in hun investeringsplannen, kan de minister voor Klimaat en Energie een bindende gedragslijn opleggen aan de landelijke netbeheerders, met als gevolg dat de netbeheerders de investeringsplannen conform de bindende gedragslijn moeten aanpassen. Het gaat in dit proces dus om een toetsing of het *investeringsplan* aan het toetsingskader voldoet. Deze toets omvat niet een proces van goedkeuring van de individuele in het plan opgenomen investeringen.

---

2 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009755/2024-01-01>

3 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0011440/2024-01-01>

4 <https://www.tennet.eu/nl/over-tennet/publicaties/investeringsplannen>

5 <https://www.gasunietransportservices.nl/gasmarkt/investeringsplan/investeringsplan-2024>

1.3 Leeswijzer

- In [hoofdstuk 2](#) wordt de toegepaste methodiek uitgelegd. Er wordt beschreven hoe het toetsingskader is toegepast, hoe het onderzoek is uitgevoerd en welke belanghebbenden zijn geïnterviewd.
- In [hoofdstuk 3 en 4](#) wordt aan de hand van de toetsingscriteria ingegaan op de bevindingen over TenneT en GTS.
- In [hoofdstuk 5](#) worden de conclusies van de toets op de investeringsplannen beschreven.

Het rapport wordt voorafgegaan door een [samenvatting](#) waarin in de belangrijkste bevindingen worden toegelicht.

2 Methodiek

2.1 Inleiding

Voor de uitvoering van het onderzoek is gebruik gemaakt van het door het ministerie van EZK opgestelde toetsingskader met de daarbij horende normen en toetsingscriteria. De investeringsplannen zijn getoetst aan de hand van de toetsingscriteria en op basis van deskresearch, interviews en validatie. In paragraaf 2.2 wordt de toepassing van het toetsingskader nader toegelicht. In paragraaf 2.3 wordt het onderzoeksproces beschreven.

2.2 Toetsingskader

Het toetsingskader bestaat grofweg uit 3 onderdelen: proces, relevante ontwikkelingen op de energiemarkt en specifieke aandachtspunten. Op hoofdlijnen is het toetsingskader voor TenneT en GTS gelijk. Er zijn echter ook een aantal belangrijke verschillen op basis van specifieke ontwikkelingen binnen de betreffende sectoren.

In navolgende tabel is het toetsingskader van het ministerie van EZK integraal opgenomen.

Norm		Toetsingsindicator
1.	De netbeheerder heeft rekenschap gegeven van de ontwikkelingen op de Nederlandse energiemarkt en deze beschreven in het investeringsplan.	1. De netbeheerder heeft het ontwerpinvesteringsplan gedurende vier weken ter consultatie op geschikte wijze gepubliceerd.
		2. De netbeheerder heeft de consultatiebijdragen van alle belanghebbenden met betrekking tot ontwikkelingen op de energiemarkt bij het ontwerpinvesteringsplan gevoegd en voorzien van een met redenen omklede visie daarop.
		3. Het onderzoek richt zich daarbij niet alleen op de formele consultatie, maar ook op de input over energiemarktontwikkeling, die belanghebbenden aan de netbeheerder hebben verstrekt, voorafgaand aan het opstellen van scenario's voor het IP; in welke mate deze in de output (het IP) zijn verwerkt en in welke mate dit heeft geleid tot aanvullende reacties van belanghebbenden tijdens de formele consultaties.
		4. Het ontwerpinvesteringsplan voldoet aan de vereisten, aangaande ontwikkelingen in de energiemarkt, zoals gesteld in de Elektriciteitswet 1998 resp. de Gaswet 1998, het Besluit investeringsplan 2018 en de Regeling van de Minister van Economische Zaken en Klimaat over het investeringsplan, zoals gewijzigd op 18-04-2023.
		5. TenneT en GTS hebben in de investeringsplannen in kaart gebracht waar zij netcapaciteits-problematiek zien en hoe zij dit, in verband met het effect daarvan op de ontwikkelingen in de energiemarkt, inclusief de ontwikkeling van het net op zee, op termijn zullen aanpakken.

Norm		Toetsingsindicator
		6. In hoeverre GTS rekening houdt met de noodzaak om voldoende import- en transportcapaciteit te faciliteren gelet op de steeds verder toenemende mate van import afhankelijkheid en fundamentele wijziging van gasstromen als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen.
		7. In hoeverre GTS de instandhouding borgt van de kwaliteitstneutrale gasmarkt gelet op veranderingen in vraag en aanbod van laag- en hoogcalorisch gas.
2.	TenneT heeft rekenschap gegeven aan het actieplan en deze beschreven in het investeringsplan 2024.	8. In hoeverre heeft TenneT in het investeringsplan 2024 rekening gehouden met het behalen van de doelstellingen (lineaire traject en einddoel van 70%) van het actieplan? Zijn de projecten die op basis van het actieplan, nodig zijn voor het behalen van het einddoel, opgenomen in het investeringsplan?

2.3 Onderzoeksproces

Bij aanvang van het onderzoek is een voorstel gedaan voor de wijze waarop het toetsingskader wordt toegepast. Zo is per toetsingscriterium aangegeven welke onderzoeksaanpak wordt gebruikt en welke bronnen relevant zijn en worden geraadpleegd. De toets is uitgevoerd door middel van de volgende stappen:

1. **Deskresearch:** de IP's zijn doorgenomen en er is gecontroleerd of de netbeheerders hebben voldaan aan de toetsingscriteria.
2. **Interviews:** in overleg met het ministerie is een selectie gemaakt van te interviewen partijen (zie navolgende tabel). Deze partijen zijn aan de hand van een vooraf opgestelde gespreksleidraad geïnterviewd over hun ervaringen met het consultatieproces en het totstandkomingsproces van de IP's, hun visie op de inhoud van de IP's en hun mening over hoe de netbeheerders inspelen op actuele ontwikkelingen op de energiemarkt.
3. **Afstemming en terugkoppeling:** het eindrapport is voorgelegd aan het ministerie en aan TenneT en GTS om hen te informeren en feitelijke onjuistheden te corrigeren. De ontvangen feedback is tenslotte verwerkt in het eindrapport.

Tabel 2.1 Geïnterviewde bedrijven en instanties

Organisatie	Toelichting
TenneT	Landelijke netbeheerder hoogspanningsnet elektriciteit
Gas Transport Services (GTS)	Landelijke netbeheerder gastransportnet
Autoriteit Consument en Markt	Toezichthouder energiemarkt
Ministerie van Economische Zaken & Klimaat	Oprachtgever en beleidsverantwoordelijke
Netbeheer Nederland	Brancheorganisatie voor elektriciteit- en gasnetbeheerders in Nederland
Energie-Nederland	Branchevereniging voor producenten, leveranciers en handelaren voor elektriciteit, gas en warmte
Element NL	Belangenorganisatie Nederlandse aardgaswinning bedrijven
Vereniging Gasopslag Nederland (VGN)	Belangenorganisatie voor ontwikkelaars en beheerders van gasopslagen

Organisatie	Toelichting
Vereniging voor Energie, Milieu en Water (VEMW)	Belangenorganisatie Nederlandse zakelijke energie- en watergebruikers
Interprovinciaal Overleg (IPO)	Het Interprovinciaal Overleg behartigt de belangen van de twaalf provincies
Nederlandse Aardolie Maatschappij	Grootste Nederlandse producent van aardgas en aardolie
GasTerra	Groothandelaar in aard- en groen gas
Gate Terminal	LNG-importeur

3 Investeringsplan TenneT

3.1 Inleiding

De energietransitie is in volle gang. Nederland heeft een ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit uit zich vooral in verschuiving van opwek van centraal en voorspelbaar naar decentraal en meer volatiel. De vraag naar elektriciteit neemt de komende jaren toe. Om deze ontwikkelingen op de energiemarkt in goede banen te leiden zijn de komende jaren grote investeringen nodig in het elektriciteitsnet. Tegelijkertijd moeten vervangingsinvesteringen ook doorgang vinden. De ambities blijven stijgen en de wens bestaat om de energietransitie nog sneller te realiseren. Zonder infrastructuur is dat onmogelijk.

In het investeringsplan gaat TenneT uitgebreid in op de opgave, voorgenomen investeringen, groei in aanvragen, vertragingen en hoe ze komen tot de voorgestelde prioritering. In dit hoofdstuk wordt bezien in hoeverre TenneT voldoet aan de toetsingscriteria zoals opgenomen in hoofdstuk 2.

3.2 Opzet en invulling investeringsplan

3.2.1 Inleiding

TenneT heeft twee investeringsplannen opgesteld, een investeringsplan voor het Net op land en een investeringsplan voor het Net op zee. Voor beide investeringsplannen gelden andere voorwaarden.

Net op land

TenneT dient in het investeringsplan 'Net op land' een beschrijving te geven van de voortgang en de realisatie van geplande investeringen over de voorgaande twee jaren. In het investeringsplan staan alle voorgenomen investeringen die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van de taken die bij of krachtens de Elektriciteitswet 1998 aan TenneT zijn toegekend. Dit gaat o.a. om investeringen voor uitbreiding of vervanging van het elektriciteitsnet. TenneT dient voor dergelijke investeringen een kwalitatieve omschrijving op te nemen om voorziene risico's te verkleinen. Daarnaast dient in het investeringsplan een kwantitatief overzicht te worden opgenomen van de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen die TenneT de eerste vijf jaar verwacht. Tot slot dient TenneT een verklaring te geven voor de wijzigingen ten opzichte van het voorgaande investeringsplan uit 2022.

Net op zee

TenneT dient in het investeringsplan van het 'Net op zee' enkel de voorgenomen investeringen en een verklaring voor de wijzigingen ten opzichte van het voorgaande investeringsplan op te nemen. EZK toetst niet formeel op het investeringsplan 'Net op zee'. ACM toetst namelijk of het investeringsplan in lijn is met het ontwikkelkader dat door de minister voor Klimaat en Energie is opgesteld.

3.2.2 *Investeringsplan TenneT*

De door TenneT opgestelde investeringsplannen voor 'Net op Land' en 'Net op Zee' hebben een zichtperiode van 10 jaar. De eerste vijf jaar van de zichtperiode (2024 tot en met 2028) hebben een grotere mate van zekerheid dan de latere jaren. TenneT geeft voor het landelijke 380kV- en 220 kV-net en de deelnetten aan wat het verschil is tussen de netontwikkeling in het IP2022 en IP2024. De deelnetten vormen de provinciale wegen voor elektriciteit en worden daarom door TenneT op provinciaal niveau beschreven. Voor zowel het landelijke net als de deelnetten maakt TenneT nader onderscheid tussen risico gedreven uitbreidingsinvesteringen en extern gedreven uitbreidingsinvesteringen. Risico gedreven uitbreidingsinvesteringen zijn investeringen in infrastructuur die een knelpunt gaan oplossen. Bij extern gedreven uitbreidingsinvesteringen gaat het om investeringen die noodzakelijk zijn om klantvragen te kunnen faciliteren.

3.3 Consultatieproces

3.3.1 *Inleiding*

TenneT wordt geacht het ontwerp investeringsplan gedurende vier weken ter consultatie te publiceren. In die periode kunnen belanghebbenden een zienswijze indienen. Na afloop van de consultatieperiode heeft de netbeheerder tot het einde van het jaar de tijd om een reactie te geven.

criterium 1.1: De netbeheerder heeft het ontwerp investeringsplan gedurende vier weken ter consultatie op geschikte wijze gepubliceerd.

Het ontwerp-investeringsplan heeft vier weken ter consultatie gelegen (van 1 november 2023 tot 29 november 2023) en was publiek toegankelijk via de website van TenneT. Daarmee is voldaan aan artikel 2.2 van het toetsingskader.

Belanghebbenden zijn door TenneT geïnformeerd over het formele consultatieproces. De meeste belanghebbenden zijn echter door TenneT al in het voortraject betrokken. Vanuit Netbeheer Nederland zijn er drie verschillende stakeholdersessies georganiseerd om scenario's te ontwikkelen en de koppeling te maken naar het investeringsplan. Dit is een gezamenlijk proces van alle netbeheerders.

TenneT heeft daarnaast op gezette tijden informeel contact gehad met belanghebbenden over onderdelen van het investeringsplan zoals de manier waarop TenneT MIEK projecten daarin een plek heeft gegeven en invulling geeft aan de strategie om in 2050 CO₂-neutraal te zijn (Target Grid).

criterium 1.2: De netbeheerder heeft de consultatiebijdragen van alle belanghebbenden met betrekking tot ontwikkelingen op de energiemarkt bij het ontwerp investeringsplan gevoegd en voorzien van een met redenen omklede visie daarop.

TenneT heeft de consultatiebijdragen van alle belanghebbenden in een aparte bijlage bij het investeringsplan gevoegd. Er zijn 49 zienswijzen voor Net op land en 7 zienswijzen voor Net op zee ingediend. TenneT heeft vervolgens de zienswijzen waar nodig geanonimiseerd en voorzien van een reactie.

De belanghebbenden en TenneT zelf geven aan dat, gelet op het proces van de investeringsplannen en de relatief korte reactieperiode van 4 weken structurele wijzigingen en inhoudelijke aanpassingen van de voorgenomen investeringen op basis van de zienswijzen niet goed mogelijk zijn. Belangrijke inhoudelijke wijzigingen worden in het volgende investeringsplan verwerkt.

In een groot deel van de binnengekomen zienswijzen zijn vragen gesteld ter verduidelijking, over project specifieke zaken zoals de opgelopen vertraging en over de prioritering die TenneT toepast op het projecten portfolio. TenneT is naar aanleiding van de ingediende zienswijzen in hoofdstuk 4 van het definitieve investeringsplan uitgebreider ingegaan op de wijze waarop zij prioriteren en hoe dit uitwerkt in het investeringsportfolio. Daarnaast is op basis van het advies van de ACM en de zienswijzen op projectniveau geduid welke oorzaak of oorzaken er zijn voor een eventuele vertraging.

In een aantal zienswijzen is specifiek gevraagd naar nationale en provinciale MIEK (hierna: nMIEK en pMIEK) projecten. TenneT heeft in het investeringsplan een toelichting gegeven op de impact die het meewegen van maatschappelijke prioriteit (via nMIEK en pMIEK projecten) heeft op de prioriteringsvolgorde en impact hiervan op het portfolio.

3.4 Inspelen op ontwikkelingen in de energiemarkt

3.4.1 Inleiding

Een belangrijk onderdeel van het toetsingskader is om te bezien of voldoende wordt ingespeeld op de ontwikkelingen in de energiemarkt. In deze paragraaf wordt per toetsingscriterium aangegeven op welke wijze TenneT hiervoor aandacht heeft in het investeringsplan.

Criterion 1.3 en 1.4: De mate waarin relevante energiemarkt ontwikkelingen door de netbeheerder in het investeringsplan zijn verwerkt en de mate waarin dit heeft geleid tot aanvullende reacties van belanghebbenden tijdens de formele consultatie. Het ontwerp investeringsplan voldoet aan de vereisten, aangaande ontwikkelingen in de energiemarkt, zoals gesteld in de Elektriciteitswet 1998 resp. de Gaswet 1998, het Besluit investeringsplan 2018 en de Regeling van de Minister van Economische Zaken en Klimaat over het investeringsplan, zoals gewijzigd op 18-04-2023.

TenneT voldoet aan de vereisten zoals gesteld. TenneT heeft verschillende relevante energiemarkt ontwikkelingen verwerkt in het investeringsplan. Enerzijds door deze ontwikkelingen op te nemen in de voor het investeringsplan gehanteerde scenario's. Anderzijds door de impact van deze ontwikkelingen op het investeringsportfolio te duiden in het investeringsplan.

Alle drie de gehanteerde scenario's bevatten een raming van de productie, import, export en levering van elektriciteit. Voor ieder scenario is vervolgens een inschatting gemaakt van de benodigde transportcapaciteit van het elektriciteitsnet. TenneT heeft een uitgebreide toelichting opgenomen over de wijze waarop de scenario's tot stand zijn gekomen. Zo is in het IP2024 te lezen welke uitgangspunten en kenmerken voor de scenario's zijn gehanteerd. Voor

een gedetailleerde uitwerking van de scenario's en verhaallijnen wordt verwezen naar het scenario-rapport van Netbeheer Nederland⁶.

Centraal in de scenario's staan de verplichtingen die lidstaten hebben vanuit de Europese Klimaatwet. In het investeringsplan worden aan de hand van de opgestelde scenario's drie verhaallijnen geschetst: één centraal scenario en twee flankerende scenario's. Het doel van de scenario's is om onzekerheid in de toekomst het hoofd te bieden door verschillende realistische toekomstbeelden te schetsen. De scenario's zijn qua opzet vergelijkbaar met die van het IP2022, maar zijn wel inhoudelijk geactualiseerd en aangescherpt. Zo is de opgave fors naar boven bijgesteld zodat de klimaatambitie om 55% CO₂ reductie in 2030 te behalen kan worden gerealiseerd. De door TenneT gebruikte scenario's voor het IP2024 zijn dezelfde scenario's als de scenario's die in het IP van GTS wordt gebruikt. Omdat de doorlooptijd voor de aanleg van (nieuwe) verbindingen in de praktijk vaak langer is dan 10 jaar heeft TenneT (los van het IP) ook aparte langetermijnvisies opgesteld (waaronder Target Grid) die verder vooruit kijken.

Bij het beoordelen van criterium 1.3 en 1.4 is gekeken in hoeverre TenneT in het IP aandacht heeft voor de toename van de capaciteit van hernieuwbare elektriciteitsproductie in samenhang met de uitfasering van kolencentrales, de groei van elektriciteitsproductie uit duurzame energiebronnen en beschikbaarheid van flexibiliteit en de toename van het elektriciteitsverbruik en de ontwikkelingen op de internationale energiemarkt.

De verwerking van relevante energiemarktontwikkelingen in het IP2024 heeft geleid tot één aanvullende consultatiereactie over een ontwikkeling die wordt gemist, namelijk het hanteren van een scenario met een streefdoel van 60% CO₂-reductie in 2030. TenneT ziet geen meerwaarde in het hanteren van een dergelijk scenario omdat de doelstelling voor 2030 van 55% CO₂ emissiereductie wel onderdeel is van de onderzochte scenario's. Daarnaast is de impact van scenario's met een verdergaande emissiereductie meegenomen en zijn de daarvoor benodigde investeringen in infrastructuur in kaart gebracht.

Toename capaciteit hernieuwbare elektriciteitsproductie en uitfasering kolencentrales

- Het centraal scenario 'Klimaatambitie' is ontwikkeld op basis van al het bestaande en voorgenomen energie- en klimaatbeleid (Klimaat- en Energieverkenning 2022). Een belangrijk onderdeel binnen dit beleid is de toename van de capaciteit van hernieuwbare elektriciteitsproductie en de uitfasering van kolencentrales.
- In de twee flankerende scenario's wordt rekening gehouden met meer mogelijkheden. In het scenario 'Nationale drijfveren' is sprake van een nóg sterkere inzet op elektrificatie van de vraag en duurzame opwek op land dan in het centraal scenario. In het scenario 'Internationale ambitie' is sprake van een nóg sterkere inzet op duurzame gassen (moleculen) en meer inzet op groen gas en waterstof dan in het centraal scenario.

Groei van elektriciteitsproductie uit duurzame energiebronnen en beschikbaarheid van flexibiliteit

Deze ontwikkeling is door TenneT in het IP2024 vertaald in de drie verschillende scenariopaden. In het scenario 'Nationale drijfveren' wordt specifiek rekening gehouden met de beschikbaarheid van een flexibele inzet van elektriciteitsproductie uit duurzame energiebronnen. TenneT typeert welke verschillende typen flexibiliteit er zijn en welke

6 <https://www.netbeheernederland.nl/publicatie/ip2024-scenario-rapportage>

bijdragen aan het borgen van de systeembalans. Met name de inzet op opslag in de vorm van batterijen en conversie tussen verschillende energiedragers wordt steeds belangrijker. Dit leidt o.a. tot een groeiend aantal aanvragen voor het verzwaren van de bestaande aansluiting of de realisatie van een nieuwe aansluiting. En dit leidt pas op langere termijn tot minder benodigde capaciteit op het net. TenneT heeft in IP2024 rekening gehouden met diverse locaties voor flexibel vermogen door te kijken naar concrete klantvragen én dat aan te vullen met een regionalisering om de benodigde vermogens in de scenario's te kunnen waarborgen.

Toename elektriciteitsverbruik en ontwikkeling internationale energiemarkt

De mate waarin aandacht is voor toename van het elektriciteitsverbruik is in ieder scenario nadrukkelijk aanwezig, maar varieert per scenario. Door de hoge gasprijzen versnelden veel bedrijven en instellingen de afgelopen twee jaar hun klimaatambities om aardgas in te ruilen voor elektriciteit. TenneT heeft hierdoor in de periode na IP2022 meer dan 10 keer zoveel aanvragen voor netaansluitingen ontvangen. Dit heeft geleid tot een toename van de wachttijden. Dit blijkt ook uit de ingediende zienswijzen op het IP2024 waarin veel vragen zijn gesteld over met name wachttijden, opgelopen vertragingen en de prioritering die TenneT toepast op netinvesteringen. TenneT heeft op basis van deze zienswijzen een lijst toegevoegd met categorieën om de oorzaak van vertraging nader te duiden. De zienswijzen hebben er ook toe geleid dat TenneT in het IP2024 een nadere toelichting heeft gegeven op de wijze waarop wordt geprioriteerd.

criterium 1.5: De netbeheerder heeft in het investeringsplan in kaart gebracht waar zij netcapaciteits-problematiek zien en hoe zij dit, in verband met het effect daarvan op de ontwikkelingen in de energiemarkt, inclusief de ontwikkeling van het net op zee, op termijn zullen aanpakken.

TenneT gaat in het investeringsplan uitgebreid in op de netcapaciteitsproblematiek die zij voorzien op basis van de scenario's en de investeringen die nodig zijn om benodigde infrastructuur op tijd te realiseren en netcongestie te voorkomen.

TenneT heeft in het IP2024 nadrukkelijk aandacht voor al bekende capaciteitsknelpunten en ziet nieuwe knelpunten ontstaan door de grote behoefte van bedrijven en instellingen om te worden aangesloten. Op de relatief korte termijn is er in de meeste gebieden sprake van een hoger elektriciteitsaanbod dan elektriciteitsvraag (invoedingscongestie). In de toekomst verwacht TenneT dat de vraag flink zal stijgen en dat er in sommige gebieden een hogere elektriciteitsvraag is dan elektriciteitsaanbod (afnamecongestie). Naast capaciteitsknelpunten, waarvoor uitbreiding van het net noodzakelijk is, kijkt TenneT ook naar de kwaliteitsknelpunten van het huidige hoogspanningsnet om te onderzoeken waar vervangingsinvesteringen noodzakelijk zijn. Na inventarisatie van alle knelpunten heeft TenneT een risicoscore vastgesteld voor alle knelpunten. Op basis van de risico scores komt TenneT tot een overzicht van te mitigeren risico's en daaruit volgt een lijst van projecten die deze risico's moeten mitigeren. Deze mitigerende projecten kunnen bestaande of nieuwe projecten zijn en ingegeven zijn door voornamelijk een kwaliteits- of extern aspect. In een zeer uitgebreide bijlage heeft TenneT de koppeling gemaakt tussen investeringsprojecten en knelpunten.

3.5 Specifieke aandachtspunten toetsingskader

3.5.1 Inleiding

Een belangrijk onderdeel dat is toegevoegd aan het toetsingskader is of TenneT in het investeringsplan rekening heeft gehouden met de doelstellingen uit het Actieplan⁷ dat is opgesteld door het ministerie van EZK. Dit Actieplan is door EZK opgesteld in navolging van de Europese Elektriciteitsverordening⁸. Daarin is afgesproken dat netbeheerders rekening houden met het beschikbaar stellen van voldoende transportcapaciteit voor buurlanden.

criterium 2.8: In hoeverre heeft TenneT in het investeringsplan 2024 rekening gehouden met het behalen van de doelstellingen (lineaire traject en einddoel van 70%) van het Actieplan? Zijn de projecten die op basis van het Actieplan, nodig zijn voor het behalen van het einddoel, opgenomen in het investeringsplan?

In lijn met de Europese elektriciteitsverordening dient TenneT de beschikbare capaciteit voor grensoverschrijdende elektriciteitshandel ieder jaar volgens een lineair traject te laten toenemen, om uiterlijk 31 december 2025 te voldoen aan het einddoel van 70% interconnectiecapaciteit. Het ministerie van EZK heeft in het Actieplan maatregelen opgenomen die TenneT moet nemen voor het versterken van kritieke delen van het extra hoogspanningsnet. De tabel met maatregelen uit het Actieplan is door TenneT overgenomen in het investeringsplan. In de tabel heeft TenneT een koppeling gemaakt met de betreffende projecten die TenneT in het investeringsplan heeft opgenomen en staan de in gebruik name datums (IBN's) per project gespecificeerd. Een aantal IBN's zijn later dan in de tabel met geplande investeringen uit het Actieplan. In het IP wordt aangegeven dat deze vertraging geen consequenties zal hebben voor het behalen van het einddoel in 2025.

---

7 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/12/20/actieplan-verhoging-beschikbaarheid-zone-overschrijdende-transportcapaciteit-elektriciteitshandel>

8 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0943>

4 Investeringsplan Gasunie Transport Services (GTS)

4.1 Inleiding

De afgelopen twee jaar zijn er verschillende ontwikkelingen geweest op de energiemarkt. In 2022 was sprake van de inval van Rusland in Oekraïne en dit resulteerde in een terugloop in de aanvoer van Russisch gas. Dit zorgde voor een compleet andere gasmarkt in Noordwest-Europa. Leveringszekerheid van gas stond onder druk en ook in het net van GTS moesten verschillende aanpassingen worden gedaan om de gasstroom te kunnen blijven faciliteren. Naast deze onvoorziene ontwikkelingen is per 1 oktober 2023 gestopt met gaswinning in Groningen. Tegelijkertijd worden op het gebied van de energietransitie steeds meer concrete stappen gezet. Om deze ontwikkelingen op de energiemarkt in goede banen te leiden zijn de komende jaren investeringen nodig ter vervanging van de infrastructuur.

4.2 Opzet en invulling investeringsplan

4.2.1 Inleiding

GTS dient in het investeringsplan een beschrijving te geven van de voortgang en de realisatie van geplande investeringen over een periode van twee jaar. In het investeringsplan staan alle voorgenomen investeringen die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van de taken die bij of krachtens de Gaswet aan GTS zijn toegekend. Dit gaat onder andere om investeringen voor uitbreiding of vervanging van het gasnet. GTS dient voor dergelijke investeringen een kwalitatieve omschrijving op te nemen om voorziene risico's te verkleinen. Daarnaast dient in het investeringsplan een kwantitatief overzicht te worden opgenomen van de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen die GTS de eerste vijf jaar zal uitvoeren. Tot slot dient GTS een verklaring te geven voor de wijzigingen ten opzichte van het voorgaande investeringsplan uit 2022. GTS heeft de mogelijkheid om, gelet op actuele ontwikkelingen, tussentijdse noodzakelijke investeringen via een addendum voor te leggen aan de markt, de ACM en de minister voor Klimaat en Energie.

4.2.2 Investeringsplan GTS

Het door GTS opgestelde investeringsplan heeft een zichtperiode van 10 jaar. Om tot noodzakelijke investeringen te komen kijkt GTS naar de capaciteitsknelpunten en kwaliteitsknelpunten die zich (gaan) voordoen. De capaciteitsknelpunten worden vastgesteld aan de hand van gastransportberekeningen op basis van de vastgestelde scenario's. Hieruit blijkt dat GTS voor IP2024 niet te maken heeft met capaciteitsknelpunten. Gelet op recente energiemarkt ontwikkelingen verwacht GTS dat zich de komende 10 jaar verschillende kwaliteitsknelpunten gaan voordoen waarvoor vervangingsinvesteringen noodzakelijk zijn. GTS onderscheidt reguliere en majeure vervangingsinvesteringen. Deze investeringen verschillen qua omvang, maar hebben allebei ten doel dat het transportsysteem veilig, betrouwbaar en risico-efficiënt kan blijven opereren. Voor de periode van 2023 tot en met 2026 zijn investeringen noodzakelijk in het kader van de veranderende gasstromen. Voor de

periode 2025 tot en met 2029 acht GTS grootschalige vervangingsinvesteringen noodzakelijk om te voldoen aan Europese wetgeving voor CO₂-emissiereductie. Vanaf 2030 verwacht GTS met name standaard vervangingsinvesteringen te moeten doen. GTS heeft tussen IP2022 en IP2024 twee keer gebruik gemaakt van de mogelijkheid om noodzakelijke tussentijdse investeringen via een addendum voor te leggen aan de markt, de ACM en de minister voor Klimaat en Energie. Het eerste addendum betreft een investering voor een nieuwe aansluiting ten behoeve van LNG-import in de Eemshaven. Het tweede addendum heeft betrekking op investeringen voor (i) aanpassing van compressie als gevolg van gewijzigde gasstromen, (ii) aansluitverzoeken en investeringen voor invoeding van LNG en (iii) overige investeringen die in het IP2022 waren opgenomen als studie en een overname van een NAM-leiding zodat de volledige uitzendcapaciteit van (de van H- naar G-gas omgeschakelde) gasopslag Grijskerk kan worden benut.

4.3 Consultatieproces

4.3.1 Inleiding

GTS wordt geacht het ontwerp investeringsplan gedurende vier weken ter consultatie te publiceren. In die periode kunnen belanghebbenden een zienswijze indienen. Na afloop van de consultatieperiode heeft de netbeheerder tot het einde van het jaar de tijd om een reactie te geven.

criterium 1.1: De netbeheerder heeft het ontwerp investeringsplan gedurende vier weken ter consultatie op geschikte wijze gepubliceerd.

Het ontwerp-investeringsplan heeft vier weken ter consultatie gelegen (van 1 november 2023 tot 29 november 2023) en was publiek toegankelijk via de website van GTS. Daarmee is voldaan aan artikel 2.2 van het toetsingskader.

GTS heeft, naast de sessies die door Netbeheer Nederland zijn georganiseerd over de scenario's, twee additionele informatiesessies georganiseerd voor marktpartijen. In de eerste informatiesessie (najaar 2022) heeft GTS marktpartijen geïnformeerd over het proces en de te ontwikkelen scenario's. In de tweede informatiesessie (najaar 2023) heeft GTS marktpartijen geïnformeerd over de voorgenomen investeringen. GTS heeft naast de georganiseerde contactmomenten ook tussendoor contact met belanghebbenden.

criterium 1.2: De netbeheerder heeft de consultatiebijdragen van alle belanghebbenden met betrekking tot ontwikkelingen op de energiemarkt bij het ontwerp investeringsplan gevoegd en voorzien van een met redenen omklede visie daarop.

GTS heeft de consultatiebijdragen van de belanghebbenden in een aparte bijlage bij het investeringsplan gevoegd⁹. Er zijn door 6 partijen zienswijzen ingediend. GTS heeft de zienswijzen per onderdeel voorzien van een reactie. Geen van de zienswijzen heeft geleid tot een wijziging van het investeringsplan 2024.

---

9 <https://www.gasunietransportservices.nl/gasmarkt/investeringsplan/investeringsplan-2024>

Belanghebbenden geven aan dat zienswijzen zelden leiden tot een aanpassing in het investeringsplan. Gelet op het proces van de investeringsplannen, de totstandkoming van de scenario's en de reactieperiode van 4 weken zijn structurele wijzigingen en inhoudelijke aanpassingen van de voorgenomen investeringen op basis van de zienswijzen in het huidige investeringsplan niet goed mogelijk. In het tweede addendum tussen IP2022 en IP2024 heeft GTS op basis van de consultatiereacties (7) wel een aantal wijzigingen doorgevoerd. Dit betroffen verduidelijkingen, aanvullingen en kleine aanpassingen.

De zienswijzen over IP2024 betroffen vragen over de noodzakelijkheid van voorgenomen investeringen en de doorwerking van investeringen in de prijs van gastransport in de toekomst. Zo zijn er bijvoorbeeld vragen gesteld over de kwaliteitsinvesteringen die GTS voorziet in relatie tot de aankomende Europese regelgeving voor het verminderen van methaan uitstoot. Belanghebbenden vragen zich daarnaast af of voorgenomen investeringen wel doelmatig en doeltreffend gaan zijn. GTS geeft hierop aan dat veel majeure investeringen om verwachte kwaliteitsknelpunten tegen te gaan zich nog als studies in de voorbereidingsfase bevinden. Als reactie op de vraag over de doorwerking van investeringen in de prijs voor gastransport verwijst GTS naar het eerstvolgende tarievensvoorstel.

4.4 Inspelen op ontwikkelingen in de energiemarkt

4.4.1 Inleiding

Een belangrijk onderdeel van het toetsingskader is om te bezien of voldoende wordt ingespeeld op de ontwikkelingen in de energiemarkt. In deze paragraaf wordt per toetsingscriterium aangegeven op welke wijze GTS hiervoor aandacht heeft in het investeringsplan.

Criterium 1.3 en 1.4: De mate waarin relevante energiemarkt ontwikkelingen door de netbeheerder in het investeringsplan zijn verwerkt en de mate waarin dit heeft geleid tot aanvullende reacties van belanghebbenden tijdens de formele consultatie. Het ontwerp investeringsplan voldoet aan de vereisten, aangaande ontwikkelingen in de energiemarkt, zoals gesteld in de Elektriciteitswet 1998 resp. de Gaswet 1998, het Besluit investeringsplan 2018 en de Regeling van de Minister van Economische Zaken en Klimaat over het investeringsplan, zoals gewijzigd op 18-04-2023.

GTS heeft verschillende relevante ontwikkelingen op de energiemarkt verwerkt in het investeringsplan. Via de scenario's is aandacht voor een flinke afname van het gasverbruik en de ontwikkeling naar de inzet van duurzame gassen. In het investeringsplan heeft GTS daarnaast specifiek aandacht voor actuele energiemarkt ontwikkelingen zoals de sluiting van het Groningerveld, geopolitieke ontwikkelingen en de daarmee samenhangende fundamentele wijzigingen in de gasstromen, de ontwikkeling van de internationale energiemarkten en de stijging van de gasprijzen.

Het doel van de scenario's is om onzekerheid in de toekomst het hoofd te bieden door verschillende realistische toekomstbeelden te schetsen. De scenario's zijn qua opzet vergelijkbaar met die van het IP2022, maar zijn wel inhoudelijk geactualiseerd en aangescherpt. Zo is de opgave fors naar boven bijgesteld zodat de klimaatambitie om 55% CO₂ reductie in 2030 te behalen kan worden gerealiseerd. De door GTS gebruikte scenario's voor het IP2024 zijn dezelfde als de scenario's die in het IP van TenneT worden gebruikt.

Afname gaswinning

GTS beschrijft in het investeringsplan dat de productie uit het Groningen gasveld de laatste jaren is afgebouwd en sinds 2023 alleen nog als back-up dient. Het politieke voornemen is om het veld uiterlijk 1 oktober 2024 definitief te sluiten. Onder criterium 1.7 wordt verder ingegaan op de manier waarop GTS aandacht heeft voor deze ontwikkeling en welke investeringen GTS voorziet om kwaliteitsknelpunten tegen te gaan die zich met de sluiting van het Groningenveld voordoen.

Ontwikkeling internationale energiemarkten, in het bijzonder een stijging van de gasprijzen

GTS gaat in het investeringsplan in op de ontwikkeling van de gas- en elektriciteitsprijzen. Gewijzigde vraag/aanbod verhoudingen leiden tot hogere gasprijzen dan voorheen. Het wegvallen van pijpleidinggas aangevoerd uit Rusland heeft geleid tot een wijziging van gasstromen in Europa. Onder criterium 1.6 wordt nader ingegaan op de manier waarop GTS aandacht heeft voor de wijziging van de gasstromen van oost – west naar west – oost en welke kwaliteitsinvesteringen GTS voorziet om voldoende import- en transportcapaciteit te faciliteren.

Afname gasverbruik

In alle drie de scenario's wordt rekening gehouden met een sterk verminderde gasvraag. In het investeringsplan beoordeeld GTS middels een capaciteitsknelpuntenanalyse, op basis van de drie scenario's of er voldoende transportcapaciteit is voor de korte termijn (2024-2025), middellange termijn (2029-2030) en lange termijn (2034-2035). Uit deze analyse zijn geen nieuwe capaciteitsknelpunten naar voren gekomen. Investeringen voor meer transportcapaciteit acht GTS niet nodig.

Criterion 1.6: In hoeverre GTS rekening houdt met de noodzaak om voldoende import- en transportcapaciteit te faciliteren gelet op de steeds verder toenemende mate van import afhankelijkheid en fundamentele wijziging van gaststromen als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen.

GTS gaat in het IP2024 uitgebreid in op de veranderende situatie op de Europese gasmarkt en de gevolgen daarvan op de Nederlandse gasmarkt en het gastransportnet van GTS. Vóór de inval van Rusland in Oekraïne waren de gasstromen voornamelijk oost – west georiënteerd terwijl de nieuwe gasstromen vooral west – oost georiënteerd zijn. Door de verhoogde export richting Duitsland is Nederland steeds meer een doorvoerland geworden. Dit heeft onder andere geleid tot knelpunten op een aantal compressorstations. GTS gaat in het IP2024 specifiek in op de ontwikkelingen op het gebied van LNG invoedcapaciteit in Nederland en Duitsland. In 2023 heeft GTS verschillende aansluitverzoeken ontvangen van partijen die LNG willen invoeden. GTS heeft op dit moment onvoldoende transportcapaciteit in het netwerk beschikbaar om in al deze aansluitingen te voorzien. In de addenda op IP2022 staan de benodigde maatregelen benoemd om recente aansluitverzoeken voor extra invoer van LNG te realiseren en het oplossen van de knelpunten op compressorstations. GTS maakt daarbij expliciet duidelijk alleen over te gaan tot realisatie als er voldoende zekerheid bestaat over de realisatie van de betreffende LNG-projecten.

Verschillende belanghebbenden geven aan tevreden te zijn over de inspanningen van GTS op dit vlak en verwachten dat GTS in voldoende import- en transportcapaciteit kan blijven voorzien. Specifieke waardering is er voor de inspanningen van GTS voor het faciliteren van Eemshaven Energy Terminal en de uitbreiding van het transportnet om de 4^e LNG tank van Gate Terminal te kunnen accommoderen.

criterium 1.7: In hoeverre GTS de instandhouding borgt van de kwaliteitstoneutrale gasmarkt gelet op veranderingen in vraag en aanbod van laag- en hoogcalorisch gas.

Voortvloeiend uit het besluit van het kabinet dat de gaswinning uit het Groningenveld wordt beëindigd, heeft GTS de wettelijke taken gekregen om door middel van kwaliteitsconversie en omschakeling mede zorg te dragen voor deze afbouw. De maatregelen van GTS zijn erop gericht om de kwaliteitstoneutrale gasmarkt te kunnen waarborgen. GTS beschrijft in het IP2024 welke maatregelen al zijn voltooid en welke maatregelen er nog in uitvoering zijn. Zo wordt op korte termijn de stapsgewijze oplevering van de stikstofinstallatie Zuidbroek II voltooid. De stikstofinstallatie in Zuidbroek levert een belangrijke bijdrage aan de kwaliteitsconversie en daarmee het behoud van een kwaliteitstoneutrale gasmarkt. Overige investeringen die nodig zijn voor behoud van de kwaliteitstoneutrale gasmarkt zijn in eerdere IP's of bijbehorende addenda opgenomen.

5 Conclusies

Opzet en invulling investeringsplannen

1. IP's voldoen aan de gestelde inhoudelijk eisen

Aan de opzet en invulling van de IP's worden wettelijke eisen gesteld. Met de voorliggende IP's wordt hieraan voldaan. Bij een nadere beschouwing komt naar voren dat de achterliggende problematiek van beide IP's wezenlijk verschilt. Zo zijn belangrijke thema's binnen de elektriciteitsmarkt de congestieproblematiek en de vertragingen voor netuitbreiding en netaansluiting. Binnen de gasmarkt speelt met name de afbouw van gas naar andere energiedragers en de veranderingen in de gasstromen die aanvankelijk van oost naar west waren gericht en nu zijn verschoven van west naar oost.

2. Beoogd doel en inhoud van de IP's

Uit de gesprekken komt naar voren dat de IP's bij aanvang vooral een functie hebben gehad in het toetsingsproces door ACM. Door recente ontwikkelingen waaronder de versnelde elektrificatie, afbouw en stopzetten van de gasproductie in Nederland en door de oorlog in Oekraïne worden de IP's door stakeholders ook steeds meer gezien als een document waarin de ontwikkelingen en actuele stand van zaken op de gas- en elektriciteitsmarkt worden beschreven. Daarmee hebben de IP's een bredere functie toegedicht gekregen. Tijdens de gevoerde gesprekken is door sommige partijen aangedragen of dit wenselijk is of wellicht andere instrumenten moeten worden ingezet om beter (en sneller) te kunnen inspelen op de snel veranderende actualiteit.

Consultatieproces

3. Voor opstellen IP's wordt door TenneT en GTS zorgvuldig proces doorlopen

In de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet worden eisen gesteld aan het proces (met bijbehorende doorlooptijden) dat voor het opstellen van de IP's moet worden doorlopen. Op basis van de opgehaalde informatie concluderen wij dat voor het opstellen van de IP's door zowel TenneT als GTS een zorgvuldig proces is doorlopen en is voldaan aan de gestelde procedurele vereisten.

4. Ingediende zienswijzen zijn (met een reactie) integraal opgenomen in de IP's

Als onderdeel van de formele consultatie hebben stakeholders zienswijzen op de IP's ingediend. Deze zienswijzen zijn integraal (als bijlage) opgenomen in de IP's. Per zienswijze is een reactie toegevoegd van de betreffende netbeheerder.

5. Zienswijzen hebben niet geleid tot structurele aanpassing van de IP's

Hoewel de ingediende zienswijzen zijn voorzien van een reactie, heeft dit niet geleid tot een structurele aanpassing van de IP's. Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen zijn met name in het IP van TenneT passages toegevoegd ter verduidelijking van gemaakte keuzen en onderbouwingen.

6. Terugblik op vorige IP's geeft inzicht in voorgenomen investeringen en realisatie

In de gevoerde gesprekken kwam naar voren dat de ingediende IP's wel een belangrijke functie hebben bij de totstandkoming van de daaropvolgende IP's. Om dit inzichtelijk te maken is zowel in het IP van TenneT en GTS een terugblik opgenomen op de voorgaande IP's uit 2022 met een verklaring van de geconstateerde verschillen en de gevolgen.

Ontwikkelingen op de energiemarkt

7. In IP's is aandacht voor ontwikkelingen energiemarkt

Een belangrijk criterium uit het toetsingskader van EZK is de opname van ontwikkelingen binnen de energiemarkt. Op basis van de voorliggende IP's constateren wij dat aan dergelijke ontwikkelingen in beide IP's afdoende aandacht wordt besteed. Deze aandacht blijkt niet alleen uit de opgenomen beschrijvingen op relevant geachte ontwikkelingen, maar ook uit het opnemen van de scenario's die ten grondslag liggen aan de opgestelde IP's. Voor het opstellen van de scenario's is voorafgaand aan het eigenlijke IP een proces doorlopen waarbij stakeholders op verschillende momenten gelegenheid is geboden om input en visie te geven. Omdat de doorlooptijd voor de aanleg van (nieuwe) verbindingen in de praktijk vaak langer is dan 10 jaar heeft TenneT (los van het IP) ook aparte langetermijnvisies opgesteld (waaronder Target Grid) die verder vooruit kijken.

Postbus 4061
3006 AB Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 87 62
F 010 453 87 55
E info@ecorys.com

K.v.K. nr. 24289883

W www.ecorys.com